

Podklady k bodu č. 5 – Projekty prevence kriminality v SVL – jednání RVPPK 280618

Specifické projekty prevence kriminality Prevence kriminality v prostředí SVL – zejména se jedná o asistenta prevence kriminality, domovníka – preventistu, vzdělávání strážníků a policistů působících v SVL a městské kamerové dohlížecí systémy.

Asistent prevence kriminality

Specifickým projektem zvyšujícím bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách, působícím preventivně proti extremismu a motivujícím samosprávu i občany k hledání pozitivních řešení problémů je projekt Asistent prevence kriminality (dále jen „APK“), který od září roku 2009 úspěšně realizuje odbor prevence kriminality MV v celé ČR.

Asistent prevence kriminality je nejúspěšnějším a nejžádanějším projektem prevence kriminality v sociálně vyloučených lokalitách, který má prokazatelně pozitivní výsledky a dopady na zvýšení veřejného pořádku a bezpečí v problémových lokalitách a na zaměstnanost dlouhodobě a obtížně zaměstnatelných osob včetně Romů.

Jeho primárním cílem je snížení počtu spáchaných trestných činů a přestupků (obecně protiprávního jednání) v sociálně vyloučené lokalitě, či lokalitě ohrožené sociálním vyloučením, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů, bagatelní a latentní protiprávní činnosti, kterou Policie ČR a obecní policie v rámci sociálně vyloučených lokalit velmi obtížně řeší, a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené. Vybraný asistent je po základní profesní přípravě zaměstnán v rámci obecní policie obce a podílí se na zvýšení bezpečnosti, dodržování veřejného pořádku a prosazování základních bezpečnostních standardů nejen v sociálně vyloučených lokalitách, ale v rámci celé obce.

Asistent je zaměstnancem samosprávy zařazeným v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (není strážníkem ani čekatelem). Podílí se na prevenci kriminality v obci, přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, předchází možnému protiprávnímu jednání svou přítomností a zejména svými komunikačními schopnostmi, vystupuje jako mediátor možných sousedských sporů, monitoruje dodržování čistoty veřejných prostranství, pomáhá ostatním občanům v sociálně vyloučené lokalitě. Při své činnosti je asistent řízen konkrétním strážníkem v roli mentora, se kterým úzce spolupracuje. Na úspěšnosti projektu se podílí i jednotlivá pracoviště Policie ČR v příslušných lokalitách.

Konkrétní asistenty vybírá odborná komise, která je složena ze zástupců samosprávy, obecní policie, Policie ČR a často také koordinátora (poradce) pro romské záležitosti (kraje, obce) či zástupce v lokalitě působících významných neziskových organizací a zástupce MV.

Po pilotní realizaci projektu v roce 2009 bylo již v roce 2010 v rámci ČR 38 asistentů působících v 10 obcích, **v roce 2018 pak celkem působí ve 33 obcích v rámci celé ČR 86 asistentů prevence kriminality podpořených z rozpočtu MV v rámci Programu prevence kriminality ve výši 18 923 590,- Kč. Z pohledu víceletého financování jde o 59 APK ve 22 obcích (celkové dotace do roku 2020 ve výši 41 566 822,- Kč).**

Další asistenti pak působí v rámci ČR i z jiných zdrojů, než jsou prostředky zajišťované MV – např. z podpory úřadů práce – na základě dohody mezi MV a Generálním ředitelstvím Úřadu práce ČR. **Celkem tak na konci května roku 2018 podporovaly úřady práce v ČR 285 APK ve 95 obcích.** Asistenti jsou financováni dále přímo z vlastních rozpočtů obcí či z evropských projektů v rámci Operačního programu zaměstnanost. Odhadem tak může působit v celé ČR v současné době cca 500 asistentů prevence kriminality.

Vyšší šance na trhu práce pro dlouhodobě nezaměstnané uchazeče a větší bezpečnost a zajištění veřejného pořádku – to vše přineslo užší spolupráci MV a Úřadu práce ČR v rámci Memoranda o vzájemné spolupráci, které bylo společně podepsáno 14. března 2016.

Cílem memoranda je zvýšit zaměstnanost, bezpečnost a veřejný pořádek podporou tvorby pracovních příležitostí v rámci míst asistentů prevence kriminality v obcích a městech ČR s vysokým podílem trestné a jiné protispolečenské činnosti, v oblastech se zvýšeným počtem vyloučených lokalit a zároveň s vysokým podílem nezaměstnaných osob. Memorandum navazuje na projekt, který v letech 2010–2014 realizovaly samosprávy. To vše v souladu s hlavními principy schválené „Metodiky výběru, přípravy a činnosti asistenta prevence kriminality“ a „Národní soustavou povolání“ a za metodického vedení gestora projektu (MV ČR).

Prostřednictvím svých regionálních pracovišť a konzultantů vytipují obě strany vhodné lokality a na základě znalosti konkrétního regionu vypracují seznam požadavků, které by měl asistent prevence kriminality splňovat. Úřad práce ČR pak na jejich základě vyhledá v evidenci vhodné kandidáty, kteří absolvují výběrové řízení na takové místo. Asistenti prevence kriminality, které podporuje Úřad práce ČR, musí na svých pozicích zaměstnanců obecní či městské policie a města dodržovat závaznou Metodiku vydanou MV.

Součástí společně podepsaného memoranda je deklarace, která umožňuje využívat na podporu asistentů také prostředky Úřadu práce ČR. V praxi to znamená rozšíření stávající spolupráce a zavedení systematické podpory této aktivity, navíc pod metodickým vedením a ve větším rozsahu.

Již od roku 2014 je uplatňována jednotná „Metodika výběru, přípravy a činnosti asistenta prevence kriminality“, která je v redukované podobě zveřejněna na internetu MV (<http://www.mvcr.cz/clanek/seznam-metodickych-doporuceni-vyzvy-programu-prevence-kriminality-na-rok-2015.aspx>), která je stále metodologickým základem činnosti všech asistentů dotovaných z jakýchkoliv finančních prostředků.

V průběhu hodnoceného období bylo uspořádáno několik společných aktivit obcí realizujících projekt APK se zástupci MV a dalšími odborníky ke sdílení příkladů úspěšné praxe ve zvyšování bezpečí v sociálně vyloučených a problémových lokalitách. APK se stal zcela inovativním preventivním projektem nejen v poměrech České republiky. Zájem o projekt projevil např. Slovensko, Rumunsko, Maďarsko a Norsko.

Domovník – preventista

Dalším projektem, který se snaží reagovat na konkrétní potřeby obcí a měst s cílem pozitivně ovlivnit situaci především v sociálně vyloučených lokalitách (uplatnitelný je však univerzálně) a úzce souvisí s projektem APK, je preventivní projekt „Domovník – preventista“ (dále jen „DP“), který byl odpilotován v roce 2013 v pěti městech ČR: Rotavě, Obrnicích, Orlově, Frýdku-Místku a Břeclavi.

Od 1. července 2013 bylo zaměstnáno celkem 17 Domovníků s pomocí dotace MV v rámci Programu prevence kriminality, v roce 2014 bylo podpořeno vznik celkem 26 pracovních míst DP ve 12 obcích celé ČR, v roce 2015 bylo celkem 23 DP v 11 obcích a v roce 2016 bylo podpořeno celkem 32 pozic DP ve 13 obcích ve výši 1 581 000,- Kč. V roce 2017 bylo podpořeno z dotačního titulu „Program prevence kriminality na rok 2017 celkem 31 pozic Domovníků – preventistů v 11 obcích celé ČR v celkové výši podpory 1 502 000,- Kč. **A v letošním roce bylo podpořeno z dotace MV celkem 19 DP v 7 obcích v celkové dotaci 965 200,- Kč. Z pohledu víceletého financování jde o 8 DP ve třech obcích v celkové dotaci do roku 2020 ve výši 2 184 560,- Kč.**

Projektový záměr pilotního projektu prevence kriminality DP je přímou odpovědí na stávající potřeby obcí zvýšit bezpečnost a veřejný pořádek v domech a jejich bezprostředním okolí, posílit osobní odpovědnost občanů za dodržování bezpečnostních standardů, společenských norem a nastolit systém opatření v rámci triády situační prevence kriminality: bezpečný občan – bezpečný dům – bezpečná lokalita.

Vytvořením nové pracovní pozice domovníka pomáhá řešit stávající neutěšenou situaci v oblasti správy bytového fondu obce, zejména v sociálně vyloučených lokalitách, a současně výrazně napomáhá zvýšení bezpečnosti a veřejného pořádku v dané lokalitě tzv. „řízenou samosprávou“ domu. Občanům žijícím a bydlícím v sociálně vyloučených či rizikových lokalitách projekt ukazuje, že i v nich se může bydlet čistě, na vyšší sociální úrovni a bezpečně, a to za dodržování jasně definovaných pravidel chování. Projekt zároveň pomáhá řešit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných.

Základním předpokladem a podmínkou udělení dotace a realizace projektu DP jsou následující podmínky:

- dům či domy jsou ve vlastnictví obce a domovník - preventista bydlí (bude bydlet) v těchto domech či dokonale zná lokalitu, kde bude projekt pilotován;
- obec vybírá domovníky standardním výběrovým řízením z více uchazečů a jeho následná profesní příprava;
- vytvoření podmínek pro částečné zaměstnání domovníků;
- součinnost s „okráškem“ – strážníkem obecní policie a asistentem prevence kriminality v dané lokalitě – pokud tam působí;
- koordinace obsahu, postupu, vzdělávání, supervize a výstupů z pilotního projektu DP s odborem bezpečnostní politiky a prevence kriminality.

Cílem projektu je zejména:

- definovat pracovní pozici domovníků v systému bezpečnosti a veřejného pořádku;
- nastolit systém garantující dodržování základních bezpečnostních standardů v bytovém domě obce všemi nájemníky;
- snížit stávající rizika vandalizmu, pohybu a pobytu nepovolaných osob a rušení nočního klidu;
- vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení pořádku, společensky žádoucích vztahů a jednání;
- posílit odpovědnost nájemníků za péči, údržbu a užívání svěřeného majetku;
- umožnit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných.

Cílem MV je projekt dále rozšiřovat analogicky podle vzoru úspěšného projektu APK. Tomuto též přispívá, nový evropský projekt vážící se k cílové skupině podpořený z prostředků Operačního programu zaměstnanost, viz další část Podkladů.

MV pokračovalo i v roce 2018 v podpoře projektů oblasti **situační prevence** realizovaných obcemi v rámci Programu prevence kriminality. Obsahem většiny projektů z oblasti situační prevence bylo vybudování a rozšíření městských kamerových dohlížečích systémů (dále jen „MKDS“), propojení MKDS z obecní policie na Policii ČR, zabezpečení objektů měst a obcí anebo forenzní identifikační značení jízdních kol a kompenzačních pomůcek.

Vzdělávání pracovníků z oblasti prevence kriminality v aktuálních tématech prevence kriminality a rizikových jevů se zaměřením na SVL

V uplynulém období byla oblast vzdělávání zaměřena zejména na účastníky Projektu prevence kriminality a extremismu – Úsvit. Především šlo o přípravu, vzdělávání a proškolení APK (asistent obecní či městské policie pro oblast veřejného pořádku z řad dlouhodobě nezaměstnaných a obtížně zaměstnatelných obyvatel SVL) a jejich Mentorů před nástupem do služby obecní či městské policie. Cílem kurzu je zvyšování bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách, eliminace kriminálně rizikových jevů a prevence útoků páchaných s extremistickým motivem. Jde o interaktivní praktický trénink způsobů, jak získat, motivovat a především prakticky zapojit obyvatele sociálně vyloučených lokalit do procesu zvyšování bezpečí, eliminace kriminálně rizikových jevů a prevence útoků páchaných s extremistickým motivem.

Druhou, neméně důležitou, součástí bylo vzdělávání strážníků obecní či městské policie a příslušníků Policie ČR v oblasti výkonu služby v SVL a etnicky odlišných komunitách či v jinak rizikových lokalitách ve městech celé ČR.

Výsledkem je nalezení daleko užší komunikace mezi zúčastněnými subjekty, uvědomění si možností prevence kriminality a větší pochopení a empatie k problémům, které se vyskytují v sociálně vyloučených lokalitách. Plně se potvrdila ta skutečnost, že v dalším období je zcela nezbytné vzdělávat všechny pracovníky, kteří se svým způsobem podílejí na realizaci prevence kriminality v konkrétních lokalitách, ve městech a obcích celé ČR.

Vzdělávání strážníků a policistů působících v SVL

V hodnoceném období vzdělávání vybraných strážníků a policistů v oblasti sociálně situační prevence kriminality bylo organizováno jako doplňková aktivita projektu Asistent prevence kriminality na vyžádání zastupitelů obcí a vedoucích obecních, městských policí v součinnosti s Policií ČR.

Tento stav v mnoha městech byl přímou odpovědí na výrazný nárůst požadavků na strážníky a policisty při výkonu služby, které jsou přímo úměrné zvyšujícím se hrozbám a rizikům v oblasti bezpečnostní situace v daných lokalitách s přihlédnutím ke stoupajícím nárokům základních legislativních norem a zvyšujících se požadavků ze strany občanů, kteří se na strážníky obracejí stále častěji s žádostí o pomoc v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku. Výše uvedené skutečnosti si doslova vynutily přijmout opatření i v oblasti profesní přípravy strážníků a vybraných policistů zaměřených na zvládání radikalizujících se cílových skupin, se kterými se denně setkávají ve vyhrocených, nestandardních situacích.

Cílem vzdělávání bylo zajištění efektivního výkonu služby v nestandardních situacích, zejména prohloubení obecných znalostí a praktických dovedností v oblasti prevence kriminality s důrazem na zvláštnosti policejního působení v sociálně vyloučené lokalitě a předcházení konfliktním situacím. Výsledkem je nalezení daleko užší komunikace mezi zúčastněnými subjekty, uvědomění si možností prevence kriminality a větší pochopení a empatie k problémům, které se vyskytují v sociálně vyloučených lokalitách.

Potřeba dalšího vzdělávání je pociťována i samotnými strážníky, což vyplývá mj. i z několika anonymních anket zaměřených na potřebnost, obsah a formu dalšího profesního vzdělávání. Je rovněž překvapivé potvrzení ze strany účastníků těchto příprav, že profesi strážníka a policisty nelze dělat bez dalšího profesního růstu a zdokonalování se ve zvládání nejen nestandardních situací, ale především svých konkrétních kompetencí v oblasti prevence kriminality. Téměř 90 % dotázaných si věří, že vzniklou situaci jsou schopni profesionálně řešit a téměř všichni se považují za týmového hráče.

Je velkou výzvou skutečnost, že z profesionálního selhání při zvládání obtížně zvladatelných jednotlivců a skupin má obavu téměř 50 % strážníků, kteří se rozhodli aktivně zapojit do těchto příprav a očekávali nejen zvýšení odborných kompetencí, ale i své psychické odolnosti a trénink schopností zvládat nejen emoce druhých, ale především svých.

Realizovaný projekt z prostředků EU

Dne 1. září 2016 se začal realizovat schválený preventivní projekt podporovaný z ESF OPZ s názvem „Domovník – preventista účinný nástroj sociálního začleňování a podpory sociálně situační prevence v obcích“, registrační číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_029/0003723. Příjemcem podpory je odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR s rozpočtem ve výši 25 505 307,36 Kč. Realizace projektu probíhá od 1. 9. 2016 do 31. 8. 2020.

Předmětem projektu je vytvoření nových účinných nástrojů pro sociální začleňování a boj s chudobou:

1. Nástroj pro sociální začleňování a boj s chudobou - "Metodika výběru, činnosti a přípravy Domovníků – preventistů"
2. Nástroje pro hodnotící a kvalifikační standardy nové pracovní pozice – "Hodnotící a kvalifikační standardy pracovní pozice Domovníků – preventistů"
3. Nástroj pro výběr obcí (minimálně 10 obcí v ČR po dobu 24 měsíců) – "Metodický standard pro výběr obcí zařazených do projektu OP Z Domovník – preventista". Metodický standard bude vycházet z obsahu Výzvy č. 29/2015. Zaručí mj. nemožnost kolize financování se všemi jinými, již vyhlášenými Výzvami

Na základě zpracování a uvedení do praxe těchto metodik a standardů vznikne v rámci Národní soustavy povolání (NSP) a Národní soustavy kvalifikací (NSK) nová pracovní pozice, která umožní osobám pocházejícím a žijícím v sociálně vyloučených lokalitách (SVL) nalézt své uplatnění na trhu práce, získat novou kvalifikaci, platnou po celé ČR a snadněji se začlenit mezi majoritu.

Zaměstnání 30 osob na pozici Domovník – preventista má v projektu 2 základní výstupy:

1. Zaměstnání 30 osob v posledních 24 měsících realizace projektu na pozici Domovník – preventista, včetně ověření zpracovaných metodik a standardů v praxi. Bez ověření v praxi by zpracování metodik a standardů a jejich následné zavedení do NSK a NSP nemělo význam.
2. Přenos získaných doporučení dalším městům/obcím, které mají problémy s bytovými jednotkami, resp. s nájemníky těchto bytových jednotek v SVL a nabídka tohoto inovativního způsobu prevence v praxi.

Hlavním cílem projektu je nastavení a ukotvení nově vzniklého účinného nástroje sociálního začleňování a podpory sociálně situační prevence v obci prostřednictvím ustavení pracovní pozice Domovník – preventista.

Díličními cíli projektu jsou:

1. Nastavení a zachování kontinuity pravidel pro sociální začleňování a boj s chudobou – vytvoření nového účinného nástroje "Metodika výběru, činnosti a přípravy Domovníků – preventistů" – pomocí nové Metodiky se vytvoří nový účinný nástroj pro sociální začleňování a boj s chudobou, který bude specifikovat konkrétní podmínky výběru, způsob činnosti v oblasti prevence nejen v oblasti dodržování Domovního řádu, údržby bytového fondu, standardů bezpečnosti, ale i podmínek veřejného pořádku v okolí ubytovacího zařízení. Zvláštní pozornost bude věnována zpracování podrobných Metodických pokynů a Pracovních listů pro vedoucí – garanty a patrony Domovníka – preventisty a pro tuto cílovou skupinu v jednotlivých typových situacích.
2. Vytvoření hodnotících a kvalifikačních standardů nové pracovní pozice Domovník – preventista.
3. Zpracování nového metodického standardu pro výběr obcí zavádějící pracovní pozici Domovník – preventista.
4. Zaměstnat osoby z řad sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených na pracovní pozici Domovník – preventista – ve spolupráci s vedením obcí bude zaměstnáno 30 osob na danou pozici v minimálně 10 obcích v ČR po dobu 24 měsíců. Nabídka nové pracovní příležitosti bude realizována v rámci výběrového řízení a v součinnosti s osobami působícími v oblasti prevence na místní úrovni, terénními sociálními pracovníky a Úřadem práce. Přednost při výběru budou mít osoby žijící v bytových jednotkách, ve kterých mají působit (ty musí být ve vlastnictví obcí), dodržující základní pravidla stanovená Domovním řádem, ochotné a schopné podílet se spolu s ostatními bezpečnostními složkami na dodržování bezpečnosti, veřejného pořádku v domě a mající neformální autoritu u ostatních nájemníků.

Cílovou skupinou projektu jsou:

- Osoby sociálně vyloučené a osoby sociálním vyloučením ohrožené
- Zaměstnanci veřejné správy, kteří se věnují sociální, rodinné nebo zdravotní problematice

V současné době je již do projektu zapojeno všech deset obcí a všech předpokládaných 30 vybraných domovníků. I ostatní aktivity projektu jsou průběžně plněny dle stanovených cílů a harmonogramů. Další, podrobnější informace lze nalézt na <http://www.mvcr.cz/clanek/domovnik-preventista.aspx>